

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 73 □ 01-02-03/2012 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Werktekening van het ontvangstpaviljoen bij Slijperij Lieckens.

En vooraf dit...

Hoe zit dat nu weer met Slijperij Lieckens?

Lieve Lezeres en beste Lezer,

“Subsidiedossiers kennen nogal eens een (te) lange lanceringstijd,” zo schreven wij in Poemp 63, najaar 2009. En dat geldt ook voor de restauratie van Slijperij Lieckens in de Spoorweglei en de bouw van het bijhorende ontvangstpaviljoen. Was de klassering van de historische slijperij in 2008 een merkpunt in het verhaal van Schitterend Geslepen, dan hebben wij ruim drie jaar later andermaal dubbel goed nieuws.

Restauratie Slijperij Lieckens

Het restauratiedossier Slijperij Lieckens heeft een heel lange administratieve weg afgelegd, maar uiteindelijk

was iedereen het eens. Het wordt momenteel via de gouverneur van Antwerpen naar Brussel doorgezonden, waar bij minister Geert Bourgeois een “restauratiepremie voor een beschermd monument” wordt gevraagd. Hopelijk komt de toezegging spoedig, want...

Het ontvangstpaviljoen bij de slijperij komt er nog dit jaar

Dat mogen wij toch zeggen, want het gebouw werd binnen alle mogelijke

en onmogelijke regels aanbesteed en de bouw ervan ondertussen door het schepencollege toegewezen aan VAC Algemene Bouwonderneming van Herentals. Toerisme Vlaanderen kende hiervoor al in 2011 een subsidie van 359.000 euro toe. Dat zal zeker nuttig zijn, want de bouwprijs bedraagt nagenoeg 868.000 euro. Al bij al mogen wij nu hopen dat de bouwwerken ongeveer in mei 2012 starten!

In blijde verwachting...

Het lijkt er dus op dat het ontvangstgebouw er eerder zal komen dan de restauratie van Slijperij Lieckens. Het zijn natuurlijk wel twee afzonderlijke projecten, zodat het ene het andere niet kan afremmen. Toch pleit De Poemp er nadrukkelijk voor dat de restauratie zo spoedig mogelijk groen licht zou krijgen. Wij kijken al een hele tijd uit naar het ogenblik dat Nijlen en de Kempen een echt ankerpunt voor de geschiedenis van het steentje kunnen inhuldigen. Dat De Poemp aan dit schitterende project met raad en daad heeft mogen meewerken, stemt ons echt gelukkig!

Walter Caethoven.

Met hartelijke dank voor de info aan schepen Luc Luyten en ing. Jef Boeckeaerts van de gemeentelijke technische dienst.

ONTVANGSTPAVILJOEN BIJ DIAMANTSLIJPERIJ

DIAMANTSLIJPERIJ

Lezers schrijven

Jan Voorspoels, zoon van schijven-schuurder "Louis van Broechem", ontdekte op de webstek van De Poemp per toeval de bijdrage van Hypoliet Budts over het schijvenschuren (zie Poemp 61). Samen met zijn nieuwjaarswensen voor onze redactieploeg stuurde hij ons volgende merkwaardige herinneringen aan zijn vader.

Zeven schijven in één keer!

In nummer 61 van De Poemp heb ik met heel veel interesse en emotie het artikel gelezen over de "schijvenschuurders". Ikzelf ben 63 en de oudste zoon van "De Louis van Broechem"

Mijn vader was inderdaad een ondernemend man in de automatisatie van het schijvenschuren. Ik heb veel meegereden op de toeren in Nijlen. Ook mocht ik soms een of twee schijven gaan wegbrengen. Ik zag hem er meermaals 7 nemen (drie per hand en één in zijn nek !). Thuis mochten ik en mijn twee broers het stof uit die schijven borstelen en het verkopen voor eigen rekening ! Dat vonden wij fantastisch. Over het schijvenschuren moesten we echter zwijgen - reeds rond 1955 had hij dat geautomatiseerd. Dat gebeurde in een apart schuurkot ver achter ons huis. Voor de buitenwereld moesten de schijven zagezegd nog met de hand afgewerkt worden... Maar het gebeurde veel sneller en fijner met die machines!

Ook Raymond Ceulemans was klant bij ons. Als die soms gauw een schijf kwam brengen, dan mocht hij wachten tot ze klaar was. Want dan ging Raymond met ons (gastjes van 12 tot 15 jaar) drieband spelen op het oude kleine biljart dat wij achteraan staan hadden ! Mijn grootste reeks drieband was "zes". Ieder van mijn

broers heeft tegen Ceulemans drieband gespeeld. Echt waar.

Opslag?

Ooit is mijn vader de initiatiefnemer geweest van een "gezamenlijke opslag" die de schuurders gingen doorvoeren. Ik weet niet meer wanneer. Maar hij leidde de voorvergaderingen, die plaatshadden in Café Rozenhof(ke), net voor de Albertkanaalbrug als je van Nijlen naar Herentals rijdt. Dat waren spannende tijden, we voelden het thuis. De opslag heeft hooguit één week standgehouden. Toen waren er "afvalligen" bij de schuurders. De boel zakte in mekaar en een maand later was geweten dat "de Louis van Broechem" dat ineengestoken had... Toen verloren wij enorm veel klanten. Als tegenzet deed mijn vader twee dingen :

- hij maakte een nieuwe toer in Antwerpen zelf, waar wij voorheen nooit reden en waar de prijs toen al 60 frank was !

- hij voerde voor Nijlen en omstreken een "klantenkaart" in tegen 20 frank, geloof ik, terwijl de oude prijs 40 frank was en de niet-gelukte-nieuwe prijs 50 frank had moeten worden. Hierdoor had hij de afvalligen toch nog deels "te pakken" Alles was toch vrij automatisch. Zo kreeg hij terug wat vertrouwen, maar de slijpers hebben hem het opslagverhaal nooit

helemaal vergeven.

De Roevens van de Paddekoten

Alle machineontwerpen ging hij steeds bespreken bij "De Roevens in de Paddekoten". Nadien is een van diens zonen ook schuurder geworden.

In zijn latere leven heeft hij met een zekere Vercammen, slijpersbaas, twee fabrieken in Tunesië opgestart en daar twee schijvenschuurders opgeleid...

Ook ging hij met een vriend-slijper in Sierra Leone ruwe diamanten kopen, wat vrij gevaarlijk was. Van die reis hebben we nog een notaboekje.

Nog later had hij een kaart voor "De Club" in de diamantwijk in Antwerpen en kocht/verkochte hij ringen, braceletten enz. Dat had hij veel vroeger moeten weten hebben, zei hij ons.

Van het werk zelf en de automatisering: inbreken, (evt. afdraaien),schuren, korten en balanceren maakte hij een 8mm filmpje. Die zijn allemaal gedigitaliseerd. Ik ga proberen dat stuk eruit te knippen en het u, uit dank voor uw mooie artikel, te sturen.

Er is ook een filmpje van de oude man uit Viersel (den Tist), door U ook vernoemd, van wie hij de (manuele) stiel leerde. Ook dat ga ik knippen, plakken en U digitaal toesturen.

Jan Voorspoels, Kasterlee.

De Grote Nete aan de Hullebrug (tekening Marc Verreydt)

*Beelden uit mijn kinderjaren
Ut mijn jeugd zo vrij en blij
Trekken somtijds kalm en rustig
Aan mijn peinzend oog voorbij
Ik denk nog dikwijls aan die dagen
Van geluk en stille vree*

Vol Zilveren Tinteling

De Grote Nete tussen Lier en Geel is een prachtig boek, waarin Frans Lens beschrijft hoe de Nete van de tijd van toen tot op heden onderhevig is aan eb en vloed, kronkelend haar weg zoekt door sierlijke landschappen, langs kastelen, dorpen, bossen en velden. Bij het lezen is er bij mij een waaier van herinneringen opengegaan, belevenissen uit mijn kindertijd.

Naar de Nete in Balder

Mijn geboortedorp is Balder (Berlaar). Ons gezin bestond uit mijn ouders en vier meisjes, van wie ik de tweede jongste ben. Ons huis stond in de Statiestraat tegenover de Molenlei (Meuldersla in het Balderse dialect. Ieder dorp heeft zijn eigen taal. Laat ons hopen dat dat mag bewaard blijven.)

In de Molenlei heb ik als kind gespeeld. In de grote vakantie, op warme zomerdagen, trok ik met mijn drie jaar oudere zuster en met de meisjes en jongens uit onze straat meermaals naar de Nete. En dat deden we ook elke zaterdag om ons te wassen. De Molenlei liep tot tegen de Liersesteenweg, aan de overkant van de steenweg was er een karspoor richting de Neet (Nete) tussen groene weiden en brembezenhoechten (braambessenstruiken). Daar hielden we onze eerste halte. Die bessen waren veel te smakelijk om te laten hangen. Wel moesten we oppassen, want in die struiken zaten veel muurzeikers (mieren). Het waren van die rosse en ze waren tweemaal zo

groot als de gewone. Als die op uw benen of handen kropen dan pitsten ze venijnig in uw vel en dat gaf een pijnlijk branderig gevoel. Waren we daar voorbij, dan moesten we nog een heel eind door de bemden (beemden) trekken tot op de dijk van de Nete. Het Kessels krawad (wad) was onze uitverkoren plek om te plonzen. Aan de overkant zaten die van Kessel en het was altijd ambras. Ik ben eens heel kwaad geworden. Ik had een “rus” met een “klot jeir” (graszode met aarde) in mijn gezicht gekregen en in Franse colère riep ik: “De Kesselse brakken, die lopen in zakken. Wij komen de Kesselse toren afhakken!” En dan moet ge weten dat ik later met een Kesselaar ben getrouwd en er ook ben gaan wonen. Moe van het roepen, het water bracht afkoeling en het werd wapenstilstand. We pletsten water naar elkander en zij die konden zwemmen, wilden laten zien hoe goed ze dat konden en wie de besten waren, die van Kessel of die van Balder. Ik lag daar altijd maar wat te “pallepoteren”, want ik kon gene poot zwemmen. Als ik met mijn handen aan de bodem kon en mijn hoofd boven water stak, dan durfde ik mijn benen bewegen gelijk een kikker. Ik voelde dan wel dat ik door het water gedragen werd, maar eens ik de bodem losliet, ging ik kopje onder, en dan was ik rap om op de dijk te kruipen.

Meermaals stonden de beemden onder water. Met onze rokjes opgerold tot onder de armen en het water tot boven de knieën waadden we naar de Nete. Het water in de beemden was niet proper; zaadjes en sprietjes gras dreven aan de bovenkant en bleven aan ons vel plakken.

Op een zaterdagmiddag vonden mijn zus en ik dat het water in de beemden te hoog stond om erdoor te waden. We besloten dan maar om ons in de beemden te wassen. Moeder heeft ons toen we thuis kwamen een tweede wasbeurt moeten geven, zo vuil waren wij. Onze haren stonden stijf van al die viezigheid die daar op het

Vrachtschip bij de oude brug aan de Boekt te Gestel.

water dreef. Op een zomerse namiddag lagen we, moe van het spelen in 't water en van het ruzie maken met die van Kessel, lui op de Netedijk te genieten. Na een tijdje raapten mijn zus en ik onze natte spullen bijeen om naar huis te gaan. De Netedijk afdalende hoorden we roepen: "Hier ligt een hemd en 't is van een dikke. Wie heeft dat vergeten? ". Toen we thuis kwamen, stond moeder ons op te wachten. "Ik kan mijn hemd nergens vinden. Ge hebt dat toch niet meegenomen?" Mijn zus had haastig ons ondergoed uit de kast genomen en in die haastigheid het hemd mee ingepakt. Ik zag de vlaag al hangen en glipte stil langs moeder binnen, de trap op. Ik heb nooit zo vroeg in mijn bed gelegen! Ons Yvonne kon terug naar de Nete. Ze kwam juist op tijd, want enkele van de jongens wilden zich met moeders hemd gaan afdrogen.

Een zee van water in Balder en Kessel, tot Lier

In 1926, ik was acht jaar, liep de Nete over en stond het water in Lier Heilige Familie tot en met de Liersesteenweg in Balder. Beemden, velden en landerijen stonden onder water; zover men kon zien, zag men water. Het leek wel een zee. Toen ik die bewuste dag om vier uur in de namiddag de school verliet en naar

huis liep in de Statiestraat moest ik aan de gaasbak (gasketel) schoenen en kousen uitdoen, want ik stond tot boven mijn enkels in het water. Waar nu de rotonde de Liersesteenweg en de Statiestraat splitst, stond toen de "gaasbak" een grote metalen ketel waar iets van de gas in zat, zo dacht ik toch. Tot halverwege de Statiestraat moest ik door het water lopen. Ons huis stond wat verder in die straat nabij het station van Balder. Gelukkig kwam het water niet zover, bleef ons huis droog en kwam de spoorlijn Lier - Aarschot niet in de problemen.

Naar Nijlen

Toen we naar Nijlen verhuisden, was ik elf jaar. Na de lagere school heb ik snit en naad gevolgd bij de zusters van Het Heilig Hart van Maria te Berlaar en dit tot mijn achttien jaar. Ieder jaar in de maanden oktober en november zette de Nete de beemden onder water. Dan stond het water tot aan de steenweg en aan de overkant was er een beekje dat gezwollen was, waardoor de grote weide onder water kwam te staan. Het water kwam tot tegen de bomen van het kasteel van Baron Van Zuylen van Nyvelt. Dagelijks fietste ik van Nijlen naar Berlaar. Buiten Kessel-dorp, aan de Nieuwe Bevelsesteenweg, mochten de fietsers de dreef welke naar het kas-

teel van de baron leidde, gebruiken. Langs de dreef was het een kortere weg dan langs de Berlaarsesteenweg. Ten einde die dreef, aan de poort, moest men naar rechts naar de Berlaarsesteenweg. Dat stukske weg werd "het drefke" genoemd. Na het beëindigen van de lessen fietste ik om vier uur naar huis. Als ik aan de Boekt over de brug van de Nete reed, had het water van de beemden zich broederlijk verenigd en kabbelde vrolijk over de steenweg die in het midden wat bol stond. Daar stond het water een banddikte hoog en reed ik de ogen star op het midden gericht door het water. Met rondom mij een zee van water was ik bang. Ik voelde mij verloren in die eindeloze watervlakte. Ik liet een zucht van verlichting, wanneer ik het drefke bereikte, want daar had het water zich al teruggetrokken en reed ik over een slijkerige maar toch al vastere grond. Als de Nete grillig was en de vloed het water over de dijken spuwde, moest ik nog wel enkele dagen door het water ploeteren. Dat is iets om nooit te vergeten...

Maria Houben.

Haiku

De pomp, de dorpspomp,
lavend veel seizoenen lang
de dorpsgeest van toen.

Raf Van Houtven uit Kessel schreef dit gedicht over onze dorpspomp. Het is een haiku, een zeer korte Japanse versvorm. Theoretisch bestaat hij uit één enkel vers van 17 lettergrepen, maar hij wordt meestal in drie regels van respectievelijk vijf, zeven en vijf lettergrepen geschreven. De haiku moet verder aan een aantal subtiele voorschriften voldoen. Wij danken Raf voor dit toch wel fraaie vers over onze dorpspomp!

De Molenberg in Kessel

Heel toevallig hebben wij in een rommelschuif nog een oude foto gevonden van de Molenberg in Kessel. Wie de fotograaf was, konden wij niet achterhalen en ook niet in welk jaar de opname werd gemaakt. Maar kijk even naar de Volkswagen kever en dan heel speciaal naar zijn ovale achterrauit. Tot het jaar 1958 was dit achterraampje nog opgedeeld in twee ruitjes. In 1959 heeft Volkswagen beslist dit niet meer in twee te verdelen, maar er op dezelfde grootte één ovale achterrauit van te maken. Neem dus gerust van mij aan dat deze opname minstens 50 jaar oud is. Diegenen die zich de Molenberg en Kessel dorp nog zo herinneren zijn dus al veel ouder dan 50 jaar...

Een wandeling over de Molenberg

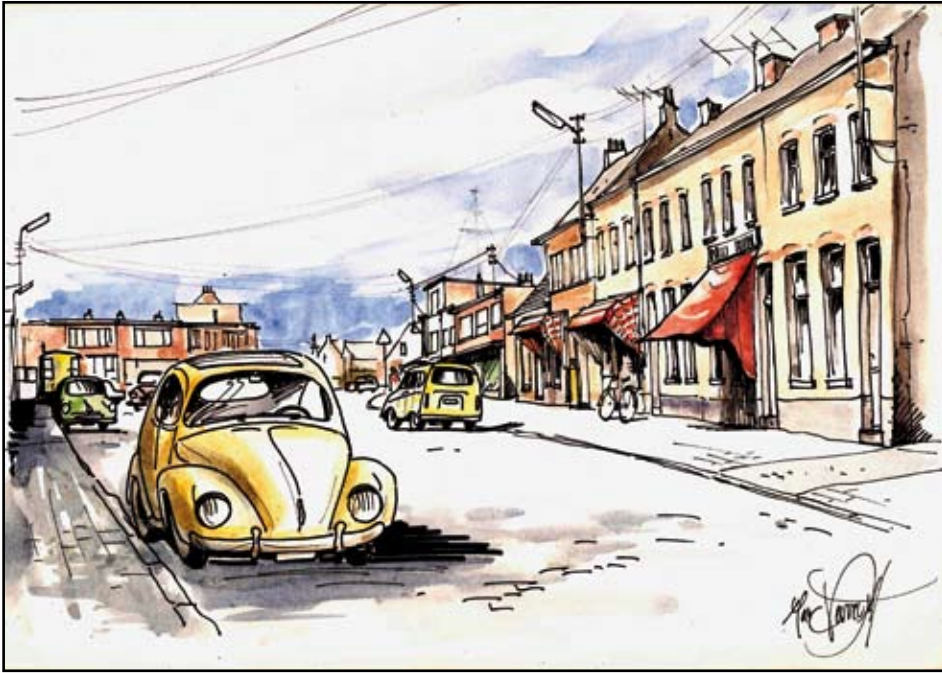
Helemaal achteraan, ongeveer in het midden naast het verkeersbord, merk je rechts een zonnetentje. Dat hing boven het uitstalraam van de toenmalige kruidenierswinkel van Martha van den Boem. Later werd die winkel gesloten en de eigenaar verhuisde naar een ruimer oppervlak, de Coop in de Stationssteenweg. Vlak daarnaast woonden Basiel en Vital, in de heel verre omtrek bekend als grote aannemer van omvangrijke vloer-, stukadoor- en schilderwerken.

Al verder wandelend vanuit de richting Lier naar het dorp verpozen wij even voor de twee nieuwe grote

uitstalramen van de pas gerenoveerde winkelzaak van den Dikke Rottiers en Amelie Van den Eynde. Beiden begonnen er na de oorlog een vis- en groentewinkel. Helemaal in de beginperiode vond den Dikke Rottiers tussen zijn salade, selder, porei en bloemkolen door nog de tijd om jaar in jaar uit, winter en zomer, met paard en kar te leuren met verse mosselen, haring, pekelharing en kabeljauw. Gust en Amelie bouwden met hun beide dochters een goed florerende zaak uit en wisten hun handel zodanig uit te breiden dat hun winkel een voorloper kon genoemd worden van de later opkomende grote supermarkten.

Vervolgens kruisen wij de Toekomststraat, door de ouderen onder ons het Pissolstraatje genoemd, want aan de andere zijde woonde Fons Verlinden met zijn vrouw Amelie, toen in de volksmond beter bekend als de Pissol. Later openden Mil Cools en Maria Andries, dochter van Lange Lowie van de cinema, er een confectiebedrijf en de stoffen moesten toch in een groot uitstalraam kunnen geëta-leerd worden!

Daarnaast, onder de grote zonnekap, bevond zich het snoep- en ijsroomwinkeltje van Tilleke Wouters, die getrouwd was met Kamiel Verlinden, de zoon van Fons, de Pissol. Voor één frank kon je er een bol ijsroom in een kartonnen doosje met of zonder “groseille” kopen en spinnen en ander rubberachtig goedkoop snoeps-pul, waarvan je meestal onpasselijk werd. Fons Verlinden en zijn vrouw hebben daar ook nog gewoond. Zij behoorden in Kessel tot de enkelingen die bij het uitbreken van de oorlog al in het bezit waren van een auto! Zoals zovele anderen sloeg ook hij voor het oorlogsgeweld in 1940 op de vlucht, maar dan wel met zijn Opel Blitz. Hij is ermee tot in het zuiden van Frankrijk gereden, volgens sommige kwaadsprekers alleen in eerste versnelling, omdat de Pissol niet wist hoe hij zijn wagen naar tweede en derde versnelling moest schakelen. In ieder geval is Fons Verlinden met zijn Opel, met of zonder schakelen, uiteindelijk toch van de vlucht terug in Kessel aangekomen. Maar was hij met zijn wagen hier niet beter weggebleven? De Duitsers namen immers alle auto's in beslag. Kamiel Verlinden, de zoon van Fons, heeft altijd een technische knobbel gehad en kende voldoende autotechniek om zijn Opel in honderd en een stukjes

De Molenberg te Kessel (tekening Marc Verreydt).

te demonteren. De wisselstukken en onderdelen verstopte hij op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen en de Duitsers zijn er nooit in geslaagd zijn Personenkrachtwagens te vinden. Het allereerste wat Kamiel Verlinde na de oorlog dan ook deed, was alle verstopte bouten, wielen, zetels, spatborden, deuren, ramen en de motor van zijn Opel weer in mekaar sleutelen. En hij is daar prachtig in geslaagd, want Kamiel heeft met zijn Opel Blitz nog twaalf jaar lang zonder noemenswaardige problemen rondgetoerd!

Voorbij het ijsroombakje van Tilleke staat een fiets tegen het huis gestald. Hier woonde een bakker en iemand was er zeker binnengestapt voor zijn dagelijkse brood. De bakker, Hubert heette hij, had zich vlak na de oorlog ook een auto aangeschaft, een licht crèmekleurige DKW, wat staat voor Deutsche Kraftfahrzeug Werke. Maar die aankoop heeft hem weinig of geen geluk gebracht. Het vehikel startte nooit. En wanneer hij zijn batterij helemaal had leeg gestart, kon hij pas na veel duwen, vloeken en tieren de motor aan de praat krijgen. Eventuele omstanders konden dan wel niet meer ademen van de overvloedige blauwe rookwalmen die

het kleine ding massaal uitbraakte, maar dat was helemaal niet zo erg, want luchtvervuiling was een woord dat toen nog moest worden uitgevonden. De DKW-wagens hadden tweetaktmotoren. DKW is weinige jaren later in rook opgegaan bij Audi, intussen een achtenswaardig en gerenommeerd automerk.

In het huis naast bakker Hubert hebben later nog verschillende families gewoond. Eerst den Does, de schoenmaker, met Fieke van den Does. Wanneer je in het huis van den Does binnenstapte, kwam je de aangename geur tegemoet van kapotte schoenen, blink, vet, leren lappen en schoenagels, een onvergetelijk heerlijke schoenmakersgeur volledig onbekend bij de jongeren van vandaag. Later is Roza van de Frits in dat huis getrokken.

De laatste woning van de rij was een café. Daar woonden Anna Dillen en de Witjes van Mon Van den Bergh met hun dochter Simone en zoon Gaston.

In het voorlaatste huis met de donkere zonnetent vinden wij François De Weyer, de kleermaker, die getrouwd was met Maria Bertels. Çois heeft nog het trouwkostuum van schrij-

ver dezes gemaakt. De broekspijpen waren zo smal dat de broek enkel kon worden aangetrokken wanneer de pijpen aan de binnenkant eerst waren vol gesmeerd met bruine zeep. Eerlijkheidshalve moet ik er wel op wijzen dat die te smalle broekspijpen hoegenaamd niet te wijten waren aan een verkeerde inschatting van Çois de kleermaker. Die had immers de trouwkostuumopdrachtgever er niet alleen herhaaldelijk, maar ook uitdrukkelijk op gewezen dat een broek met zulke smalle pijpen – de mode in die tijd – voor een trouwkostuum hoogst ongepast en ver van elegant was. Toch bleef schrijver dezes koppig bij zijn standpunt en trouwde niet alleen met een jonge bruid die hij op de Molenberg toevallig was tegengekomen, maar ook met zijn veel te smalle broekspijpen!

Herman Van Regenmortel.

Het Lek van De Poemp

In het artikel over “De op- en neergang van de Nijlense Cinema’s” zijn 2 lekjes geslopen die ons werden gemeld door attente Poemplezers:

- de voornaam van schilder Verheyen (beter gekend als Nar Tip) die de mooie Venetiaanse maskers in cinema Nova had gecreëerd was niet Leonard maar Bernard.

- een der operatoren van dienst was niet schoolmeester Louis Lemmens, maar Louis Lemmens, de broer van Francis Lemmens.

Zjust is Zjust !

Van Diamantslijper tot Hoogleraar

Het is onmogelijk om het levensverhaal van ieder van ons in De Poemp op te nemen, hoe verdienstelijk al die levens ook mogen geweest zijn. Maar het unieke levensverhaal van diamantslijper Marcel Peeters mag in De Poemp niet ontbreken.

Marcel werd geboren te Kessel op 15-12-1920 als eerste kind van Alfons Peeters en Amelia Raets. Enige tijd later bouwde het gezin een woning in Nijlen, in een klein onverhard straatje dat later de Guido Gezellestraat werd. Vanaf 1926 tot 1934 volgde hij de lagere school. Dat hij buitengewoon begaafd, nieuwsgierig en steeds met boeken bezig was, hadden de leerkrachten en de huisgenoten intussen al vastgesteld. Zoals de meeste van zijn klasgenoten in die tijd leerde hij het beroep van diamantslijper. De opleiding daarvoor kreeg hij van zijn vader, die diamantbewerker was. Hij bleef in het vak tot hij in 1939 opgeroepen werd voor militaire dienst. Bij de overgave van het Belgische leger op 28 mei 1940 werd hij naar Frankrijk gestuurd. Vervolgens werd hij verplicht tewerkgesteld in Kassel (Duitsland). Omdat hij daar de vlucht had genomen, was hij voor de rest van de oorlogsjaren voortvluchtig en ondergedoken. En wat toen niemand wist; hij bracht vele nachten door bij een vlakbij wonende moedige buurman. Na de oorlog, toen de diamantnijverheid die tijdens de oorlog was stilgevallen, weer werkgelegenheid bood, stapte hij samen met zijn vader en zijn twee jaar jongere zus opnieuw in de stiel. De naoorlogse jaren boden hem de gelegenheid om zijn kennismaking met andere oorden uit te breiden, toen weliswaar nog met de fiets. Hij doorkruiste Zwitserland en Oostenrijk, beklom daar de hoogste cols, wat wil zeggen dat hij ook een begenadigd klimmer was.

Marcel Peeters

Als jonge arbeider was hij in die jaren zeer actief in de KAJ. Daar leerde hij de zin van de Christelijke Sociale Leer. Waarschijnlijk is door die kennis bij hem het verlangen naar het priesterschap ontstaan. Hij bleef diamantslijper tot in 1947. Hij was 27 jaar toen hij de priesterstudies filosofie en theologie aan het seminarie in Mechelen aanvatte. Zijn schooltijd was beperkt tot het lager onderwijs. Maar geholpen door een professor uit Herentals (naam onbekend) en door de toenmalige onderpastoor De Deyne slaagde hij er toch in, ondanks de moeilijke voorbereidende studies, om tot het seminarie toegelaten te worden. Zijn priesterwijding volgde 25 april 1954. Zijn eremis droeg hij op 2-5-1954 op. Het werd een

feestelijke dag, intens gevierd in de parochie door de familie, burens en vrienden. Hij studeerde verder aan de universiteit te Leuven en behaalde daar in 1957 de titel licentiaat politieke en sociale wetenschappen. Van 1957 tot 1960 was hij godsdienstleerleraar aan de Vrije Technische School te Mechelen. Hij werd in 1962 assistent met leeropdracht, belast met het college "Hedendaagse Problemen", kreeg de effectieve leiding van het seminarie "Sociale Wijsbegeerte" en nam het redactiesecretariaat waar van het tijdschrift "Politica." Het was de periode waarin de School voor Politieke en Sociale Wetenschappen te Heverlee een bestendige opgang kende. In "Politica" verscheen van zijn hand een interessante studie over "De Verhouding tussen Kerk en Staat in Italië" (jaargang 10 - 1960 en jaargang 11 - 1961). Eveneens verscheen een uitgebreide studie in datzelfde blad in 1969 over "Het Probleem van de Tolerantie tijdens de 19de Eeuw."

Prof. Peeters werd overstelpt met vragen door studenten die aan hun thesis werkten. Hij hielp hen zo goed, dat men beweerde dat hij een groot deel van hun thesis zelf schreef. Dit alles bracht mee dat hij pas in 1970 met zijn doctoraal proefschrift "Godsdienst en Tolerantie in het Socialistische Denken" een historisch - doctrinaire studie van 568 blz. klaarkwam. Het werk werd tweede geklasseerd voor de Kamiel Huysmansprijs. En men liet hem discreet weten dat hij indien hij socialist was geweest, zeker de eerste prijs had gekregen. Ondertussen vergrootte zijn leeropdracht. Hij ging "Ideologieën in de Ontwikkelingslanden" en "Internationale Leer van de Kerk" in Leuven en "Geschiedenis van de Politieke en Sociale Theorieën" in

Priester Marcel Peeters met ouders.

de K.U. Kortrijk doceren. Hij werd in 1970 tot docent en in 1977 tot hoogleraar benoemd. Wellicht op dit ogenblik de enige in Nijlen. Aan menig student vertelde hij graag over zijn vader, zijn leermeester die hem het beroep van diamantslijper leerde. Tevens gaf hij graag tips om voor hun vrouw of verloofde een steentje te kopen.

Tijdens zijn wetenschappelijke carrière hield hij zich vooral bezig met de relatie Christendom-Marxisme. Deze ideologie kende Prof. Peeters grondig. Hij beklemtoonde steeds dat mensen belangrijker zijn dan structuren. Consequent met deze grondgedachte veroordeelde hij politieke stelsels die de mens herleiden tot een onderdeel van een ideologie en een systeem. Tijdens een afscheidsplechtigheid in Leuven loofde de decaan van de Faculteit der Sociale Wetenschappen Prof. Peeters om zijn rechtlijnigheid en zijn eerlijkheid. Prof. Peeters hield van reizen om andere volkeren en culturen te zien en om van hen te leren, om ze te begrijpen en kritisch te analyseren. Hij ging gedurende jaren in diverse landen van Zuid-Amerika, o.a. Mexico en Guatemala, in parochies bij priesters en bij ontwikkelingshulpers. Wat hem bezorgd maakte, was het lot van de

kleine man. Ook Noord-Amerika, o.a. de parochie van Nijlenaar E.H. Hendrik Laenen in Eagle bij de Rio Grande in Texas, bezocht hij. Ook een bezoek aan de toenmalige D.D.R. maakte deel uit van zijn wereldreizen.

In Leuven verbleef Prof. Peeters in het H.-Geestcollege in de Naamsestraat. De Nijlense studenten die daar ook verbleven, werden regelmatig door hem bezocht om een praatje te maken. Ook na zijn pensioen in 1986 bleef hij in Leuven bij zijn boeken. Zijn weekends bracht hij meestal door bij zijn vader, die toen alleen woonde. Samen bezochten zij dan het Kruiske, waar ook andere gepensioneerden van onze gemeente samenkwamen om te praten tussen pot en pint. In Nijlen was hij best gekend als de pastoor die de zaterdagavondmis deed. Dat hij ook hoogleraar was, was veel minder geweten. Hij heeft er steeds van gehouden (ook tijdens zijn studies) een bezoek te brengen aan zijn vroegere vrienden diamantslijpers en burens. Begin jaren negentig werd de eenzaamheid in Leuven hem teveel en kwam hij terug naar Nijlen. Hij nam zijn intrek in het H.-Hartrushuis dicht bij zijn familie. Nog steeds hield hij van verre reizen. Hij had net een reis naar Gran Canaria geboekt, de

documenten afgehaald. Het werden de documenten voor zijn laatste reis: Gran Canaria kwam er niet. Hij overleed plotseling op 9 september 1994.

Het is moeilijk de uitzonderlijke carrière die Marcel Peeters bracht van diamantslijper tot professor – hoogleraar ten volle recht te doen. Toch bleef hij steeds de eenvoudige man die zijn oude vrienden en burens bleef kennen en waarderen. Nog altijd leeft hij voort in hun herinneringen en in hun gesprekken als “Marcel Peeters” en voor de burens uit de Guido Gezellestraat bleef hij “Marcel van Amelie”

Hypofiet Budts.

Met dank aan : Maria Peeters – Jos Peeters – Hilda Leysen en Fonske Peeters

Bronnen: Familie album Peeters en tijdschriften “Politica”

De Poemp gedenkt genegen

Ook **Mitteke Pluys**, onze recentste 100-jarige (zie Poemp 72) is overleden.

Maria Pluys (Mitteke Pluys) geboren te Grobbendonk op 24 augustus 1911, weduwe van Gust Verlinden, is zachtjes ingeslapen te Nijlen op 5 januari 2012 thuis bij haar dochter Christiane.

We blijven Mitteke genegen gedenken als de immer goedlachse vrouw.

Het Comiteit

Begin augustus 1914 vielen Duitse troepen België binnen om aartsrivaal Frankrijk te kunnen aanvallen langs de kortste weg. België had het ultimatum om vrije doorgang geweigerd, omdat het neutraal wilde blijven.

*Het lokaal van het Nijlense Hulp- en Voedingscomiteit, circa 1915.
Wie weet waar het precies gelegen was?! (Foto Rijksarchief Antwerpen).*

In volle oogsttijd was een groot deel van de bevolking op de vlucht geslagen, zodat veel opbrengst verloren ging. De Duitsers eisten haver, hooi, stro en aardappelen, ook vee en varkens op. De oorlog bracht grote werkloosheid en honger met zich mee.

Ten gevolge van de blokkade tegen Duitsland en de bezette gebieden konden voedselproducten niet aangevoerd worden. Dat was zeer rampzalig voor de hongerende bevolking van ons land, dat ook, reeds voor de oorlog, grote voedselvoorraden van overzee moest invoeren.

Op 5 september 1914 werd, met medewerking van grote namen uit de industriële en financiële middens, het Centraal Hulp- en Voedingscomité voor Brussel opgericht. Eind oktober 1914 bundelt het “Nationaal Hulp- en Voedingscomité (NHVK) – Comité National de Secours et d’Alimentation” alle gemeentelijke en provinciale initiatieven van het land. Vanaf eind 1914 zal het “Comiteit” zich vooral inlaten met de organisatie van soepbedelingen, eerst in de grote steden, later in driekwart van alle Belgische gemeenten. Dankzij de volksoep, de “soupe populaire”, krijgt een groot deel van de bevolking

toch een paar honderd onmisbare calorieën binnen.

De NHVK kan begin 1915 op het nippertje een hongersnood afwenden. De voorraden zijn zo goed als uitgeput en er is geen geld meer. Dan doet het Comiteit een beroep op de Commission for relief in Belgium (relief betekent leniging, ondersteuning). Deze organisatie werd op 1 oktober 1914 opgericht door Herbert Clark Hoover (1874 – 1964) – in 1928 voor vier jaar verkozen Amerikaanse president) – met als doel de hongerende Belgische bevolking en ook deze uit de oorlogsgebieden in Noord-Frankrijk te ondersteunen.

Neutrale landen als Nederland steunden dit Amerikaanse initiatief. De Commission had te doen met de hongerende bevolking van het kleine België, dat zich aan het IJzerfront moedig bleef verweren tegen de Duitse invallers, die zich geenszins verplicht achtten om de hongerende bevolking van de bezette gebieden te ondersteunen. Wel gingen ze akkoord dat hulpgoederen in de bezette gebieden konden toekomen en er verdeeld werden door het Comiteit. Ze verbonden zich er ook toe om deze goederen niet aan te slaan voor eigen voordeel.

Via de haven van Rotterdam werden de goederen ingevoerd vanuit de VS, Canada, Argentinië en Indië. Wanneer Amerika in 1917 betrokken geraakt in de oorlog, draagt het Comité de naam Hispano – Néerlandais. In Rotterdam werden de goederen overgeladen op rivierschuiten, soms in treinwagons en dan vervoerd naar bezet België en Noord – Frankrijk.

Er werd heel wat aangevoerd: graan, bloem, maïs, rijst, bonen, erwten, bacon, spek, reuzel, aardappelen en andere eetwaren. Ook schapen, geiten, varkens en zelfs paarden. De goederen werden in België overgebracht naar concentratiepunten en van daaruit per trein, maar vooral ook met de buurtspoorwegen, waarmee speciale, gunstige tarieven werden afgesproken, naar 't binnenland. Verder met kar en paard. Zelfs in het kleinste dorp was een plaatselijk Hulp- en Voedingscomiteit opgericht, kort gezegd "het comiteit". Dat beschikte over een lokaal waar de goederen konden opgeslagen en bewaard blijven.

Het gemeentelijk comiteit bestond uit een aantal vrijwillige leden onder 't voorzitterschap van veelal de burgemeester of een "notabele", zoals pastoor Van Tendeloo in Bevel of dokter De Peuter in Nijlen. (*)

Graan werd aan de molens geleverd, die het vermaalden tot bloem voor de bakkers via bonnen. Het brood werd naar een depot gebracht en dagelijks of tweedagelijks uitgedeeld aan de behoeftigen tegen broodbonnen. Andere levensmiddelen en goederen werden wekelijks bedeed. Wie bonnen had, was erkend als behoeftige en had een verklaring ondertekend

dat hij de ontvangen middelen niet aan derden zou verkopen. Er was een sterke controle via inspecteurs, die per fiets de gemeentelijke opslagplaatsen gingen controleren. Uit de geschriften van Jos Nelis, onderwijzer en eerste Nijlense heemkundige, leren we dat Nijlen bloem, spek, vet, zwarte bonen, kunsthoning en suiker bedeede. Kinderen kregen dagelijks een kom soep en een klein broodje. Aan behoeftige communicanten werden gepaste kleding en een goede maaltijd bezorgd. Ook aan Belgische soldaten, krijgsgevangenen in Duitsland, werd gedacht en stuurde het Comiteit pakjes.

Het Nijlense Comiteit betoonde moed tegenover de bezetter door resoluut te weigeren een lijst met namen van de Nijlense werklozen op te stellen, die volgens de Duitse plannen naar Duitsland zouden gevoerd worden om er onder dwang in de fabrieken te werken.

Octaaf Engels.

Bronnen

Commission for Relief in Belgium, Kon. Bib. Brussel 7809 B I II
De keuken van meesters en meiden – Diane De Keyzer, blz. 131 – 143
Sprokkels uit Bevel, Kessel en Nijlen, Heemkring De Poemp, Comité Nijlen 2000, blz. 120, 124, 143

Leden van het Nijlense Comiteit

(*) Bij de stichting in 1915 was het Nijlense "Steun – Comiteit" als volgt samengesteld :

Burgemeester Jos Mariën, voorzitter
 Dokter Richard De Peuter, ondervoorzitter
 Lucien Engels, provinciaal kondukteur, schrijver
 Alexander Dom, diamanthandelaar, schrijver
 August Mercelis, hoofdonderwijzer, schatbewaarder
 E.H. Jan Baptist Edward Van Loey, pastoor, lid
 Jan Van Looy, schepen en rentenier, lid
 Louis Van Tendeloo, rentenier, lid
 Frans Wesemael, landbouwer, lid.

In ons volgende nummer gaan wij op de werking van het Nijlense "Comiteit" nader in.

Over foto's en illustraties

Beschikt u over foto's of illustraties die mogelijk in ons tijdschrift kunnen gebruikt worden, dan maken wij daarvan graag een digitale kopie. Neem daartoe contact op met één van onze bestuursleden (zie telefoonlijst bladzijde 14). Binnen de kortste tijd bezorgen wij u het origineel terug. Tenzij u het aan De Poemp wil schenken!

Foto : Op reis naar Lourdes met onderpastoor Van Messe in 1950. Wie weet er meer van?

Hoe kwamen wij in Rumbeke?

Toen in augustus 1939 het Belgische leger gemobiliseerd werd, kwamen er zeer vele Oost-, maar vooral West-Vlaamse jongens in het Antwerpse terecht, vooral in Nijlen en de streek van het toen nog nieuwe Albertkanaal, dat als verdedigingsgordel moest dienen bij een eventuele aanval van het Duitse leger. Zo kwam soldaat Van Den Broecke uit Rumbeke bij mijn moeders broer terecht en werd al vlug als een kind van den huize beschouwd.

Toen op 10 mei 1940 het oorlogsgeweld losbrak, moesten deze soldaten in allerijl inpakken en naar andere stellingen vertrekken. Toch had die Van Den Broecke nog tegen mijn tante en nonkel gezegd: “Als ge eventueel hier moet vluchten, ga dan gerust naar Rumbeke, naar mijn moeder en broer. Daar zult ge met open armen ontvangen worden.”

De volgende dag al kwam het bericht dat de jongens tussen 16 en 35 jaar die niet bij het leger waren, onmiddellijk moesten vertrekken en zich aanmelden in Roeselare. Zo vertrokken Constant, Emiel en ikzelf (ik was op 2 mei 16 jaar geworden) met nog enkele kozijns en een paar geburen, tezamen 16 man, per fiets naar Roeselare. Toen wij daar na twee dagen aankwamen, wist niemand nog raad met de duizenden jonge mannen die daar bijeenkwamen. Ieder werd aan zijn lot overgelaten. Sommigen trokken verder naar Frankrijk, anderen probeerden terug te keren en nog anderen, zoals wij met ons zestienen, zochten in de omgeving een onderkomen in afwachting van wat er verder zou gebeuren.

Wij reden naar Rumbeke, naar de familie Van Den Broecke. En inderdaad; wij werden daar buitengewoon ontvangen en gehuisvest in een leegstaand kippenhok, waar we met 16 op een rij de nacht doorbrachten. Het

weer was die meidagen ongelooflijk goed, zodat wij bijna altijd buiten lagen of zaten. En maar afwachten... Toen wij na een paar dagen vernamen dat het Duitse leger reeds tot ver in het land doorgedrongen was en dat ook in onze streken bijna iedereen op de vlucht was, kregen wij het vermoeden dat ook onze ouders met de rest van de familie wel eens in de richting van Rumbeke konden komen.

Daarom gingen een paar mannen, onder wie ook Constant, op zoek op de West-Vlaamse wegen die naar Rumbeke leiden. En het ongelooflijke gebeurde. In de omgeving van Izegem – Ingelmunster kwamen zij

in een stroom van vluchtelingen de ganse familie tegen: onze ouders met de vijf kleinsten, twee broers en een zus van moeder en nog een goede gebuur, tezamen vier gezinnen met één paard en kar.

Zo kwamen wij weer samen. Maar nu hadden wij een huisvestingsprobleem. Met veel goede wil en de hulp van de familie Van Den Broecke werd voor ieder gezin een onderkomen gezocht in de buurt. “Ik zal met u naar de familie Verstraeten gaan. Dat zijn brave mensen. Daar zult ge zeker aangenomen worden!” zei Leon Van Den Broecke tegen mijn vader en moeder. En of wij daar opgenomen werden. Ongelooflijk. Wij werden samen met vader en moeder Verstraeten, de twee schattige meisjes en een kleine dreumes die nog niet wist waarvoor zijn beentjes dienden, één grote familie. Het jonge volk sliep in de schuur en vond dat erg geestig. Vader en moeder sliepen op de kelderkamer in een bed.

Foto anno 1937 van de familie Hens op de boerderij aan de Goorkant (waar nu de jeugdterreinen van FC Nijlen liggen). We herkennen, v.l.n.r., achteraan: August, Josefien, Jozef, Emiel, Maria; midden: Florent, Louis, vader Alfons, moeder Rosalie, Marcel, Constant; vooraan de tweeling René en Frans.

Overdag hielpen de jongens de vaders op het veld: vlas wieden, klaver halen voor de beesten... Moeder en Fien hielpen het huishouden doen en de koeien melken. Wij aten allen samen aan één grote tafel en waren één grote familie.

Maar het oorlogsgeweld kwam dichterbij en zo stonden wij 's avonds met dat mooie weder gefacineerd te kijken en te luisteren naar de vlammenzee en het kanongebulder dat zich rond de Leie en Kortrijk afspeelde. Dat werd zo erg dat vader eraan dacht nog verder te trekken. Vader Verstraeten zei: "Als gij verder gaat, gaan wij mee." En zo brachten wij alles in gereedheid. Wagen geladen met allerhande benodigdheden zoals graan, meel, het geslachte varken uit de kelder, enz. Vertrekkens klaar. Toch werd op het laatste moment het nutteloze van verder vluchten ingezien en besloten van ter plaatse af te wachten.

Dan maar een schuilplaats gemaakt van de kelder. Alles eruitgehaald, de zoldering met palen ondersteund, zandzakken rond het keldervenster gelegd en dan ons bed erin gemaakt, zodat wij erin konden slapen als het nodig mocht zijn. En het werd nodig, want na drie dagen weerstand aan de Leie moesten onze Belgische troepen snel achteruit. En zo kwamen zij in de late namiddag op en rond de hofstede gereden en stelden er hun kanonnen op. De soldaten pikten nog een paar kippen en maakten die klaar op de kachel. Maar voor ze de tijd hadden ze op te eten, moesten zij alweer verder. Zij vuurden nog een paar obussen af en trokken in allerijl verder achteruit.

Die nacht brak voor ons de hel los. Ononderbroken spatten obussen rond de hofstede uiteen met een oorverdovend geluid. Van slapen was geen sprake. Wij hebben wel veel gebeden, ineengedoken in onze kelder, die wij duidelijk niet voor niets hadden klaargemaakt. Want toen wij 's morgens, toen het gedonder een tijdje gedaan

was, buitenkwamen, waren er overal gaten in de muren, lagen pannen van het dak en stukken schrapnels op het erf en in de deuren. Toen wij in de voormiddag de eerste Duitse soldaten uit het bos half voorovergebogen met het geweer in aanslag over het veld op de hofstede zagen afkomen, werd ons hartje zeer klein en kropen we met zijn allen terug in de kelder. De soldaten kwamen binnen, zochten alles af naar mogelijke soldaten, en vroegen dreigend, het geweer op ons gericht, "keine Soldaten?" Op ons ontkennend antwoord kwam een glimlach op hun gelaat: "Schön!" Dat was een hele opluchting.

De kippen door de Belgische soldaten klaargemaakt, werden netjes door de Duitsers opgepeuzeld met brood en een dikke laag boter, waarna ze een briefje op de buitendeur plakten met de woorden "gute Leute" en verder trokken.

Toen wij de volgende morgen de overgave van het Belgische leger vernamen, zijn wij die dag nog bij de familie Verstraeten gebleven om te helpen opruimen. We hebben nieuwe pannen op het dak gelegd en alles klaargemaakt voor het vertrek. We kregen nog wat voorraad eten voor mens en paard mee en vertrokken

dan de volgende morgen terug naar Nijlen. In twee dagen waren we thuis en gelukkig bijeen.

Wij hebben beroerde dagen gehad. Als jonge gasten vonden wij dat wel avontuurlijk, maar wat onze ouders al die dagen meegemaakt hebben, dat beseften wij later pas, toen we zelf ouders werden. Wat de familie Verstraeten voor ons betekend had, wisten we ook pas later. Daarom zullen wij deze "gute Leute" altijd dankbaar blijven en ons hele leven lang niet vergeten.

Dit zijn in het kort zowat de belevenissen van de families Verstraeten en Hens, neergeschreven door een zeer dankbare vluchteling. De tekst werd aan de familie Verstraeten (inmiddels nog aangegroeid met een lief dochtertje) afgegeven op een gezellige bijeenkomst van de beide families te Rumbeke op 23 augustus 1987.

August Hens.

N.B. Ons beider ouders zijn intussen lang overleden, maar met de kinderen Verstraeten hebben we nog steeds een innige band en nog ieder jaar zien wij elkaar weer.

Burenhulp was op onze boerderijen vanzelfsprekend. Deze foto werd genomen op de boerderij van Alfons Hens in 1914. We herkenden, v.l.n.r., Fien Hens, Nelles Haverhals, Rans Van Gansen, Anna Deliën, Alfons Hens en Constant Hens. Bemerkt ook het heksen-kruis, links op de foto!

Ontstaan van onze dorpskerken

Na het overlijden van ridder Gummarus in 774 ontstond in Lier een broederschap die de gedachtenis aan hem levendig hield en hem als een heilig man ging vereren. "Een munster (een kloostergemeenschap) werd gesticht en de vlek breidde zich stilaan uit tot een 'villa' (dorp), die het centrum werd van het domein Emblehem of Waterheem dat naast Ledo (Lier) het huidige Emblem, Kessel, Nijlen, Bevel en Gestel omvatte."(1)

Dit hele gebied wordt beschouwd als het oorspronkelijke domein van ridder Gummarus, die zo'n diepe indruk op de plaatselijke bevolking heeft nagelaten dat ze van hem een heilige maakte. In Lier zou Gummarus om trent 760 een houten kerkje gebouwd hebben.(2) Was dit het eerste in het hele Gummarusdomein? Stockmans, de historicus die de geschiedenis van onze dorpen schreef, twijfelde eraan of dit in Lier stond of in Emblem, de bakermat van Gummarus. "Evenmin willen wij het pleit beslechten of de kerk van Lier of die van Emblehem de oudste is, alhoewel de Emblemse pastoor 't Kint uitbazuint dat deze kerk de oudste van den Bijvang is"(3) Toch hechtte Stockmans niet veel waarde aan "het proza", zoals hij dat noemde, van de pastoor, die hij wel een geleerd man noemde.

En in Bevel, Kessel en Nijlen?

De Kesselse pastoor Jan Luyten – later deken benoemd – noemde in zijn manuaal of dagboek (1579) zijn kerk een parochie- of vierdeelse kapel onder de moederkerk Bevel. Later waren er zelfs Bevelse pastoors die ook Nijlen als een afsplitsing van hun parochie zagen. Pastoor Van Tendeloo (1890-1940) relativeerde aanvankelijk die uitspraak in zijn *Geschiedkundige nota's van Bevel* (1902).(4) Maar toch blijkt uit zijn verdere tekst dat hij er min of meer van overtuigd was dat Kessel én Nijlen als parochie ontstaan zijn uit de moederkerk Bevel. Een gedeelte van deze tekst schreven

we enkele jaren geleden in het parochieblad van Kessel-Bevel. Na verdere opzoekingen blijkt het dat pastoor Luyten en de Bevelse pastoors gelijk hadden. Dit kan afgeleid worden uit de indeling van de kerken tijdens de middeleeuwen. De eerste en de oudste kerken noemde men hoofd- of moederkerken (*ecclesiae matrix*). Als men het later nodig achtte die eerste en grote parochie te splitsen om in dat afgesplitste deel een kerk te bouwen, noemde men deze een middelbare kerk (*ecclesia media*). Als die nieuwe parochie op haar beurt nog verder opgedeeld werd, werden de kerken die daar opgericht werden 'vierdeelse kapellen' (*quartae capellae*) genoemd.

En wat zien we hier?

De eerste moederkerk moeten we zonder veel twijfel in Lier gaan zoeken. Bevel was oorspronkelijk een middelbare kerk, terwijl Kessel en Nijlen (en ook Emblem) vierdeelse kapellen waren. Hieruit mag men afleiden, dat de eerste kerk in onze dorpen – Bevel, Kessel en Nijlen – in Bevel stond en dat later de parochies van Kessel en Nijlen uit het grondgebied van Bevel geknipt werden. Voor Emblem ligt dat dan weer moeilijk. Stockmans vermoedde dat dit dorp een rechtstreekse afsplitsing was van de Lierse parochie.(5) Maar, dan moest, logischerwijze, de kerk van Emblem ook een middelbare kerk zijn. Hoe moet dit dan verklaard worden?

Gezien in het licht van de bekering lijkt het logisch dat in Bevel al heel

vroeg een bidplaats werd opgericht. De bekering beperkte zich in het begin slechts tot het toedienen van het doopsel. De heidense invloed en gebruiken zouden daarna nog eeuwen bewaard blijven. De missionarissen die hier het geloof verkondigden, zochten eerst de heidense cultusplaatsen op om ze te verchristelijken. De voornaamste heilige plek in onze omgeving was zonder enige twijfel de bron op de (Kruiskens)berg. Een heuvel waar ook de oeroude, voorchristelijke gewoonte bestond linten – om de koorts af te binden – aan bomen op te hangen. De Germanen en andere oervolken begrepen niet hoe op een heuvel een bron kon ontspringen: die moest wel van goddelijke oorsprong zijn (6). Dat de heuvel al in het steentijdperk bezocht werd, getuigen de stenen werktuigen die in de Netearm – ook rivieren werden door de heidense volkeren vereerd – achter de heuvel geofferd werden om de goden te eren.

Toch blijven er nog een aantal vragen onbeantwoord. Stockmans vond het o.a. heel vreemd dat enkel de parochies van Kessel en Emblem in handen bleven van het kapittel van Lier en niet die van Bevel en Nijlen, die afhankelijk waren van het kapittel van Antwerpen. Alle kerkelijke benoemingen in Emblem en Kessel gebeurden door het kapittel van Lier. Die van Bevel en Nijlen door de bisschop van Antwerpen. Van enig verplicht bezoek door de dochterkerken Kessel en Nijlen aan Bevel en omgekeerd is geen spoor, maar ook niet van Bevel en Nijlen aan Lier of in omgekeerde zin. Wel waren er bindingen van Emblem en Kessel met Lier. In de vroeg 17de-eeuwse Lierse kerkarchieven wordt geregeld vermeld dat de 'Kruisprocessies' om zegen over de veldvruchten af te

smeken, vanuit Lier over Emblem naar Kessel trokken. In de dorpskom maakten ze een rustpauze en vandaar keerden ze terug naar Lier. Hoe oud dit gebruik was en hoelang dit stand hield is niet bekend.

En nog een vraagteken. Bevel, oorspronkelijk de oude en grote parochie, zou meer dan 2/3 van haar grondgebied aan Kessel afgestaan hebben, wat dan weer moeilijk aanneembaar is. En dan spreken we nog niet eens over Nijlen. De kapittels zouden dergelijke grote delen van hun parochies zeker niet zonder slag of stoot afgestaan hebben. Dit is weer een vreemde vaststelling. Waren misschien in die tijd de dorpsgrenzen al min of meer vastgelegd? Deze ontstonden iets na 800. Ze werden in het leven geroepen om de tienden – een tiende van de inkomsten – in ieder dorp te bepalen.

De eerste kerken

Wanneer de eerste kerken in onze dorpen gebouwd werden, zal een vraagteken blijven. Men mag er wel van uitgaan dat er in Bevel, Kessel en Nijlen al minstens 800 jaar een kerk staat. Dit kan men afleiden uit het feit dat bij de oprichting van de

De Kesselse Lambertuskerk op een pentekening van Marc Verreydt.

Lierse Bijvang (1212 of 1213) een onderscheid gemaakt werd tussen de dorpen (Emblem, Bevel, Kessel en Nijlen), en de gehuchten (Mijl, Lachenen en Hagenbroek) die er deel van uitmaakten. (7)

Vele vragen over het ontstaan van onze parochies en hun eerste kerken blijven onbeantwoord door het ontbreken van historische bronnen.

Frans Lens.

(1) *Hasenbroekx, Het Kapittel van Lier, p. 11, 12; en Bergmann, Geschiedenis der stad Lier, p. 30; de*

oudste vermelding van Lier dateert van 870 'Ledi in Brabantia ad Netem fluvium of Lier in Brabant aan de rivier de Nete. Bergmann vermeldt Gestel niet in zijn 'Geschiedenis der stad Lier' als deel uitmakend van de Bijvang.

(2) *Bergmann, Geschiedenis der stad Lier, p. 16.*

(3) *Stockmans, Geschiedenis van Kessel, Bevel..., p 262.*

(4) *Van Tendeloo, Geschiedkundige nota's van Bevel, handschrift, 1902.*

(5) *Stockmans, Geschiedenis van Kessel, Bevel..., p. 263.*

(6) *Wat het ophangen van lintjes of doekjes betreft: op vele cultusplaatsen was het en is het nog een gewoonte (zie o.a. op het internet). Toen in de 19de eeuw de kapel op de heuvel gebouwd werd, hing men die vanaf toen aan de tralies van de kapel. Hoe een eeuwenoud bijgeloof tot op onze dagen bewaard is gebleven...*

(7) *Oudste vermeldingen in archieven die verwijzen naar een pastoor of bidplaats: J. Adams, curatus of pastoor van 'Beverle' (1260); parochiali ecclesia de Kessela, parochiekerk van Kessel' (1283); 'Capella Nilla', kapel in Nijlen (1155).*

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90
 Hypoliet Budts, 03.481.69.27
 Walter Caethoven, 03.481.85.70
 Hendrik Claes, 03.481.82.58
 Flor Dieltjens, 03.481.70.41
 Herman Engels, 03.481.84.11
 Jef Hermans, 03.411.02.78
 Frans Lens, 03.480.04.81
 Jos Thys, 03.411.21.98
 Pol Van Camp, 03.481.74.38
 Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Kempische Club in Harderwijk

In Poemp 36, uitgave zomer jaar 2000, brachten we het verhaal van Nijlenaar Gummarus Derboven, die samen met duizenden andere Belgische soldaten vier jaren geïnterneerd werd in een Hollands kamp te Harderwijk gedurende de Eerste Wereldoorlog. Zij hadden de aftocht van het Belgisch leger naar de kuststreek, over de Schelde via door de genie aangelegde pontonbruggen (een van het Steen in Antwerpen naar de Linkeroever en een vanuit Hoboken naar Burcht), moeten verzekeren en daarom zolang mogelijk de vesting Antwerpen houden tegen de massaal oprukkende Duitsers. Toen de overmacht te groot werd en Antwerpen op 9 oktober in Duitse handen kwam, restte hen maar een mogelijkheid: de grens oversteken naar het neutrale buurland Nederland. Daar werden ze voor de volgende 4 jaren ondergebracht in kampen o.a. te Harderwijk (Gelderland). Hoewel het samenleven onder moeilijke omstandigheden in die kampen voor de geïnterneerden geen pretje was, ontstonden er tussen hen toch vriendschappen voor het leven. Zo had een

aantal van hen afkomstig uit Nijlen en omgeving “De Kempische Club van Kamp Harderwijk” opgericht. In hun Kempische Club voelden ze zich, ver van hun familie en vrienden, toch een beetje thuis! Bijgaande foto van die Kempische Club is bijna 100 jaar geleden genomen in het kamp... De foto is genomen voor een van de barakken van het kamp in Harderwijk (Nederland), waar deze Kempe-naars tijdens de ganse oorlog 14 -18 geïnterneerd waren.

Foto:

Bovenste rij van links naar rechts: Frans Bosmans Herenthout, Huis-mans Herenthout, Neel van Louis Lores (Van Rompaey) Bevel, Charel De Schutter Herenthout, J.Dillen Herenthout, G. Meurs Herenthout, L. Smout Herentals, Frans Op De Beeck (Sooi Beek) Bouwel, de stam-vader van de vele Op De Beecks in Nijlen), Sooi Dom Herentals.

Onderste rij van links naar rechts: Steynen Lier, Felix Van Camp Herenthout, Jef Van den Bulck Herenthout (zeer kranig meer dan 100 jaar geworden), Flor Aerts Herenthout, Gummarus Derboven (Marus van 't Bergske) Nijlen, Desiré De Rijdt Herenthout.

Wie kent ze nog?

De tachtigers van Bevel, jonge uitgave

Op bijgaande foto vinden wij de Bevelse jongens van het 3de en 4de studiejaar, schooljaar 1938 – 1939. Bij de overlevenden van de talrijke groep zal het plaatje onge-

twijfeld vele herinneringen oproepen. Denk maar aan Wereldoorlog I. Was er in die tijd overigens een tekort aan leerkrachten en/of klaslokalen?

Op de foto zien we meester Lieckens met de jongens geboren in 1930 en 1931. Herken van links naar rechts:

achterste rij : Louis Van Looy, Staf Van den Eynde, Albert Vercammen, Marcel Van Hool, Ivo Dieltjens, Frans Bats, Flor De Rijdt;

derde rij : Jef Peeters, Frans Van Hout, Gust Beyens, Albert De Winter, René Van Aggelpoel, Dolf Voet, Jos Goormans;

tweede rij : Jos Van den Eynde, Frans Meeus, Frans De Winter, Jos Van Hout, Fons Nuyens, Michel Vercammen, Gust Vingerhoets, Mon Tops, Fons Nuyens;

voorstte rij : Fons Lieckens, Louis Bogaerts, Jules Van Looy, Lucien Veltmans, Gust Kelber, Jos Kelber, André Keersmaekers.

Met veel dank aan Lucien Veltmans (midden de voorste rij). Hij kende ze nog allemaal!

Hypoliet Budts.

Nijlen viel broederlijk Voeren binnen

Nijlen verbreedert sinds 1989 met het Vlaamse Voeren. Aanleiding was dat de gemeentewapens elkaars spiegelbeeld zijn. Een officiële verbroedering via de gemeenteraad kon toen niet, omdat de Waalsgezinde Happart toen de meerderheid in de gemeenteraad had. Dat is ondertussen veranderd. Huub Broers van de toenmalige fractie "Voerbelangen" is vandaag burgemeester. Walter Caethoven, die in 1989 de eerste contacten met Huub en zijn mensen legde, drong dan ook al enige tijd aan op een heractivering van de oude liefde. Cultuurschepen Luc Luyten en de Cultuurraad stonden volmondig achter dit plan, en we vonden hetzelfde enthousiasme terug in Voeren. Vorig jaar werd de verbroedering van Nijlen met Voeren in beide gemeenteraden goedgekeurd! Ondertussen wordt er regelmatig verbroederd en verzusterd. Zo viel Nijlen met carnaval Voeren binnen met liefst vier volle bussen. We

werden er hartelijk ontvangen door schepen Jean Duysens en zijn volgelingen. Eens te meer een dag om niet te vergeten, en... voor herhaling vatbaar!

Dagen en nachten

Er wordt de jongste jaren intensief gewerkt rond (dorps)geschiedenis en erfgoed, en lang niet alleen door heemkringen. Dagen en nachten volgen elkaar op. Wij noteerden zo voor onze lezers :

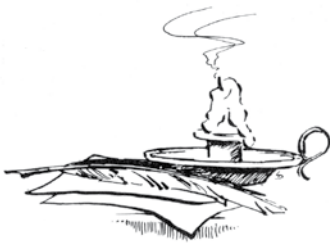
- **De Nacht van de Geschiedenis** (dinsdag 20 maart) wordt al voor de tiende maal georganiseerd door het nationale Davidsfonds in samenwerking met Heemkunde Vlaanderen. Het thema - drank in al zijn vormen en maten - zal zeker aanspreken.

- **Open Monumentendag** (zondag 9 september) draait dit jaar om "muziek, woord en beeld". Onze Cultuurraad zoekt nog uit hoe we dat voor onze gemeente kunnen invullen. Het wordt alleszins weer een aangename, familievriendelijke dag.

- En verder bespreekt Kempens Karakter het programma van de tweede "**Nacht van het Kempens Erfgoed**". Noteer voor 23 november 2012 alvast dit bijzonder interessante evenement in onze regio!

Walter Caethoven.

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Herman Engels, Octaaf Engels, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel, Herman Van Regenmortel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze "Poemp" ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be . En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be .

Met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2012 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen : Stort 7 Euro op rekening 853-8126108-62 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en "abo Poemp".

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ NEGENTIENDE
REEKS □ NR. 73 □ VOORJAAR 2012 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN